

Strategisk næringsplan for Hamar 2018 - 2025

Vedtatt i kommunestyret 21. mars 2018

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	3
2	Innlandets urbane hjerte	3
2.1	Utfordringer og muligheter	5
2.2	Hamar – fakta og introduksjon	6
2.3	Næringslivets forventninger til Hamar kommune.....	7
3	Mål	9
3.1	I 2025 er Hamar den byen i Innlandet med høyest sysselsettingsvekst. Dette skjer gjennom tilrettelegging for både vekst og nyetableringer i privat sektor og for etablering av statlige virksomheter.	9
3.2	I 2025 er Hamar anerkjent for stor innovasjonsaktivitet med godt samarbeid mellom næringslivet, kommunen og forsknings- og utdanningsinstitusjoner.	9
3.3	I 2025 har Hamar kommune et sterkt sentrum med et rikt mangfold av kompetansebedrifter, handelsvirksomhet og urbane tilbud. Mat, drikke og kultur står sentralt i bybildet.	10
3.4	I 2025 er Hamar kommunes virksomheter kjennetegnet av å være ledende i Innlandet som kompetente og attraktive samarbeidspartnere.....	10
4	Handlingsplan for 2018	11
5	Vedlegg	12

1 Innledning

Strategisk næringsplan er et verktøy som legger føringer for hvordan Hamar kommune skal tilrettelegge for næringsutvikling. Den er utarbeidet og forankret gjennom et bredt politisk samarbeid, herunder gjennom høringsrunder med næringslivet, Innlandsutvalgets rapport, kommunale og fylkeskommunale planer og med innspill fra administrasjonen i kommunen.

For at vi skal nå målene forutsettes det en bred medvirkning med ulike næringslivsorganisasjoner, klyngeorganisasjoner og representanter fra næringslivet. Kommunens konkrete oppfølging av hvert enkelt mål i planen vil bli synliggjort gjennom tiltak i årlige budsjettprosesser (Handlings- og økonomiplanen), mens handlingsplan for 2018 følger av kapittel 4.

Kommunens næringsutviklingsarbeid innebærer å legge til rette for utvikling av eksisterende næringsliv og etablering av nye virksomheter med tanke på sysselsetting og verdiskaping. Hamar kommune må være en samarbeidspartner som er forutsigbar for næringslivet, jobbe aktivt med arealplanlegging og tilrettelegging av infrastruktur. Hamar kommune har, sammen med nabokommunene Stange og Løten, en felles næringsetat gjennom Hamarregionen Utvikling (HrU). Deres strategi og mål vil være basert på kommunenes næringsplaner. Slik sikrer vi en helhetlig tilnærming til de ulike satsningsområdene.

2 Innlandets urbane hjerte

Visjonen for Hamar er *Innlandets urbane hjerte*. Vi skal være hovedpulsene i regionen – en bærekraftig mjøsby som tør å satse på utvikling av mennesker og næringsliv. Visjonen har blitt til gjennom en vurdering av Hamars rolle og muligheter i et lokalt, regionalt og nasjonalt perspektiv. Visjonen reflekterer de fortrinn og muligheter som Hamarsamfunnet har og som skaper videre vekst og utvikling i Hamar. I visjonen ligger det et løfte og en ambisjon som legger føringer for prioriterte områder innenfor næringslivssatsingen.

Det grønne skiftet

Næringslivet i Hamar og Hamarregionen er i historisk perspektiv basert på en vekst som tar utgangspunkt i det rike jordsmonnet og en sterk landbrukssektor. Klimaendringene krever nye hensyn og løsninger i alle sektorer. Ressursutnyttelsen handler om å jobbe frem en kretsløpstankegang for å skape *sirkulærøkonomi*. Det grønne skiftet gir utfordringer og muligheter for alle næringsaktører, og vi skal først og fremst se på det som en mulighet. Gjennom samarbeid mellom næringsliv, utdanningsinstitusjonene og offentlig sektor har vi muligheter til å bli den ledende bioregionen i Norge, slik det er beskrevet i Innlandets Bioøkonomistrategi. Kommunens rolle blir å tilrettelegge for videre utvikling, nødvendige arealer og sterkere klyngesamarbeid.

SIRKULÆRØKONOMI

Sirkulær økonomi er et prinsipp for økonomisk virksomhet som har som mål at ressurser forblir i økonomien lengst mulig. Dette ønskes oppnådd ved å redusere råvarebruk, avfall, utslipp og energiforbruk til et minimum. sirkulær økonomi har også som mål at produkter gjenbrukes, gjerne også utenom sitt opprinnelige formål.

Innovasjon og klyngesamarbeid

Nasjonal innovasjonspolitikkk stimulerer til økt konkurransekraft gjennom innovasjon, samarbeid, nettverk og klyngeutvikling. De samme elementene vektlegges i utviklingsplanene i Hedmark fylkes regionale planstrategi og i de spesifikke planene som ligger til grunn for det offentlige støtte til næringsutvikling i Hedmark og Hamarregionen. Tilsvarende føringer finner vi i styringsdokumentene til Samarbeidsalliansen Osloregionen, der Hamar kommune er medlem.

2016–2017

Meld. St. 18
Berekraftige byar og sterke distrikt

67

Boks 3.22 Behov for samarbeid på tvers av grense og forvaltningsnivå

I små- og mellomstore byregionar med utfordrande næringsstruktur og stadig kortare pendleavstand til ein større by må mange aktorar trekkje saman for at regionen skal bli vekstkraftig. Avstanden mellom Oslo og Hamar har til dømes blitt stadig kortare som følge av oppgradering av E6 og jernbanetraseen. Verksendene i Hamarregionen treng meir innovasjonskompetanse og relasjonsbygging for å oppnå ytterlegare vekst. Trass i varierende innovasjonsevne i næringslivet, er det aukande nyetableringsrate og vekst i nye næringar, til dømes innan bioteknologi, spel og VR.

I samband med byregionprogrammet har Hamarregionen prioritert arbeid med næringsutvikling og profilering, med vekt på etablering og utvikling av bransjespesifikke klyngjer og nettverk innanfor det eksisterande næringslivet, og vil utvikle moglegheitene for ytterlegare næringsetablering.

Figur 3.11 Det er aukande nyetableringsrate og vekst i næringar som bioteknologi, spel og VR i Hamarregionen.

Foto: Hamarregionen Utvikling

Bildet: Faksimile fra Meld. St. 18 (2016-2017)

I stortingsmeldingen¹ *Berekraftige byar og sterke distrikt* trekkes frem den økende nyetableringsraten i Hamarregionen, spesielt innen bioteknologi, spill og VR (virtual reality). Samtidig påpekes at virksomhetene i regionen trenger økt innovasjonskompetanse og relasjonsbygging for å oppnå ytterligere vekst.

¹ Meld. St. 18 (2016-2017) Berekraftige byar og sterke distrikt

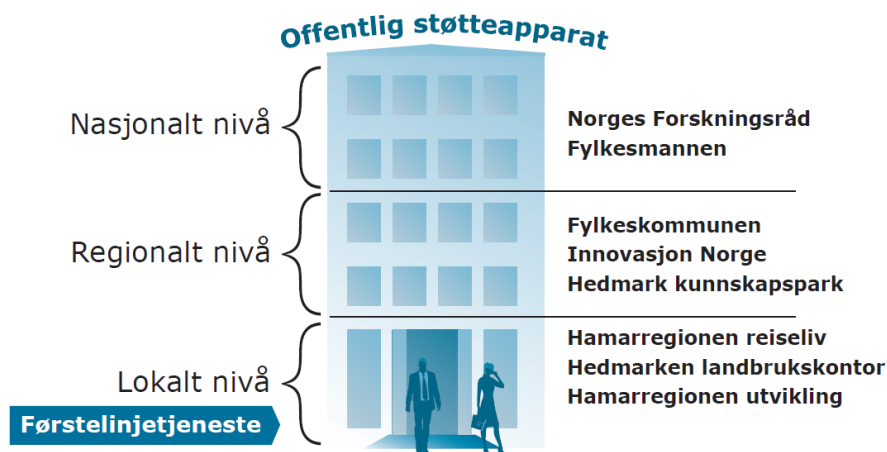
Definerte mulighetsrom i Innlandet

Innlandsutvalgets rapport, et regjeringsoppnevnt utvalg som i 2014 fikk i oppdrag å kartlegge Innlandets kompetanse- og næringsmessige muligheter, kom med følgende anbefalinger rundt hovedsatsinger der Innlandet kan bidra til nasjonal utvikling og skape vekst i Innlandet og Norge:

- Bioøkonomi – Innlandet i førerretet for det grønne skiftet
- Industri – Innlandet som utviklingsarena for fremtidens bærekraftige industri i Norge
- Reiseliv – vekstnæring med utgangspunkt i regionens unike muligheter og kvaliteter
- Informasjonssikkerhet
- Spill og underholdning
- Innovasjonsarena for fornyelse av offentlig sektor.

Virkemiddelapparatet

De ulike virkemiddelaktørene² som har en rolle i å bistå næringslivet til vekst og utvikling er skissert i fig.1 under. Disse har ulike roller, og følger i all hovedsak opp nasjonal og regional politikk for næringsutvikling.

Figur 1: Aktører for tilrettelegging av næringsutviklingen i Hamarregionen

2.1 utfordringer og muligheter

Innovasjon og kompetanse skal være grunnmuren for samfunns- og næringsutvikling i Hamar. Hamar kommune skal samarbeide med virksomhetene i regionen, med nabokommuner, med fylkeskommunen og statlige virksomheter. I dialog med innbyggere, næringsliv og forsknings- og utdanningsinstitusjonene vil vi styrke innovasjonskulturen og være pådrivere for å ta i bruk og utvikle nye og smarte løsninger. For å bringe oss fremover må kommunens relasjonskompetanse styrkes. Følgende utfordringer og muligheter er sentrale:

- Videreutvikle lokale og regionale nettverk og klynger (bl.a. bioøkonomi, spill og VR-relaterte nettverk).
- Koble hele det lokale næringslivet opp mot sirkulærøkonomi og det grønne skiftet.
- Hamar har begrenset tilgang på næringsarealer for nye næringsaktører. Det kreves tydelige prioriteringer for å kunne tilby «serveringsklare» næringsarealer.

² Se detaljer i vedlegg: Organisering av næringsarbeidet

- Utdanningstilbudet lokalt, på høyskolenivå, bør i større grad gjenspeile næringslivets behov.
- Sentrum har behov for revitalisering i form av et større mangfold av butikker og tjenesteleverandører i sentrumsgatene.
- Fortetting i sentrum der vi legger til rette for kombinasjonsbygg med forretninger, tjenestetilbud og boliger.
- Øke utviklings- og innovasjonstakten i næringslivet for å gjøre det ytterligere konkurransedyktig gjennom å tilrettelegge infrastruktur og møtepunkter, koble klyngemiljøer, utdanningsløp og FoU³-virksomhet.
- Utnytte mulighetene for vekst og utvikling i privat og offentlig sektor i kjølvannet av ny infrastruktur i regionen.
- En ny samordnet miljø-, areal- og transportplan (SMAT) vil skape et helhetlig og velfungerende tettsted som omfatter områder i de fire kommunene i Hamarregionen.

2.2 Hamar – fakta og introduksjon

Befolkningsmessig tyngdepunkt

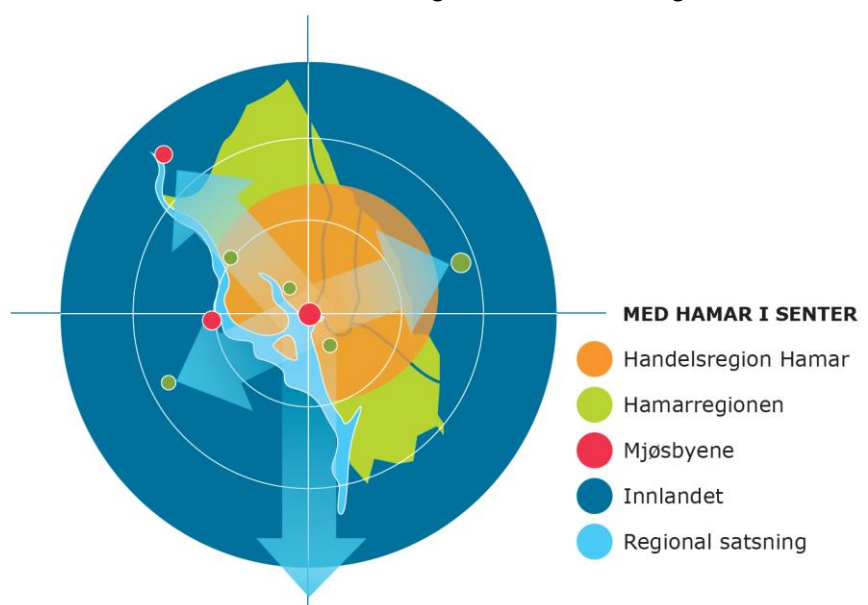
Hamar og regionen er det befolkningsmessige tyngdepunktet i Innlandet og er i sterk vekst. I følge rapporten *Regionale utviklingstrekk 2014* fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet har bo- og arbeidsmarkedsregionen Hamar i overkant av 90 000 innbyggere. Hamar kommune hadde en befolkningsvekst i 2016 på 1,6 prosent, nær det dobbelte av landsgjennomsnittet. Positivt var også at nabokommunene Stange, Ringsaker og Løten hadde befolkningsvekst, slik at Hamarregionen totalt sett hadde 1,1 prosent vekst.

Kommunikasjon som konkurransefortrinn

Utbyggingen av vei og jernbane styrker Hamar som regionsenter med sitt fortrinn i gunstig kommunikasjonsmessig beliggenhet og rekrutteringsmuligheter.

Hamars sentrale beliggenhet, med nærhet til Oslo og Oslo Lufthavn Gardermoen, gir god kompetanseutveksling mellom Oslo og Innlandet. Med dobbeltsporet jernbane og fullt utbygget E6 vil reisetiden mellom Hamar og Oslo bli i underkant av en time og mellom Hamar og Gardermoen kun en halvtime. Med den sterke veksten i kompetanse-arbeidsplasser og med redusert reisetid har vi fått en stadig høyere innpendling, også fra Osloregionen.

Hamars rolle som kommunikasjonsknutepunkt må ikke bare sees i retning mellom Oslo og Trondheim. Aksen øst-vest, med interaksjonen mellom Elverum, Hamarregionen og Gjøvik/Raufoss, er også av stor betydning for næringslivet i Innlandet.

³ Forskning og utviklingsarbeid

Næringslivet i Hamar med sterke fagmiljøer

Utdanningsnivået i Hamar er høyt sammenlignet med regionen og landet for øvrig. Med en arbeidsstyrke der 40 prosent har høyere utdanning, er Hamar på nivå med universitetsbyene Trondheim, Bergen, Stavanger og Tromsø. Hamar har kunnskapsintensive, tradisjonsrike bedrifter og en høgskole som har ambisjon om å bli et universitet.

Hamar er rangert som nr. 28 av 426 kommuner i NHOs KommuneNM for 2017. NHOs KommuneNM rangerer kommunene etter attraktivitet og lokal vekstkraft basert på forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og kommunal økonomi. Hamar scorer jevnt godt på de fleste områder, særdeles godt på kompetanse og høy deltakelse i arbeidslivet.

Det kommunikasjonsmessige knutepunktet gir gode muligheter til å rekruttere arbeidskraft til kompetansearbeidsplasser. Hamar som bo- og arbeidsmarkedsregion har et stort befolkningsgrunnlag og en variert næringsstruktur.

Hamar er en attraktiv by å jobbe i. 10 500 arbeidstakere pendler inn til Hamar for å jobbe og 5 400 pendler ut. Arbeidsmarkedet for Hamar dekker nær 200 000 mennesker. Attraktive jobber i Hamar, både private og offentlige, er tiltrekkende for store deler av arbeidsstyrken i Innlandet.

Hamar er hovedsete for det kunnskapsbaserte landbruket. Hedmark er landets største jordbruksfylke målt i jordbruksareal, og landets absolutt største skogfylke. Med sin nærhet til primærproduksjonen, finner vi et sterkt fagmiljø innen landbruk og tilstøtende næringer, med Heidnerklynga i spissen både nasjonalt og internasjonalt. Hamar har fortrinn innen bioøkonomi og vi skal satse videre på næringer der Innlandet har forutsetninger for å lykkes. Hamar kommune ønsker å ta sin del av ansvaret for å skape et mer klimavennlig samfunn. Ett av hovedmålene i kommuneplanen for Hamar er å være en bærekraftig kommune⁴, hvor det er *lett å leve miljøvennlig*. Et grønt skifte innebærer endringer i alle deler av samfunnet.

Som administrasjonssenter i Innlandet har Hamar tunge fagmiljøer i offentlig sektor med kompetanse innen juridiske, økonomiske og administrative fagområder. Næringslivet i kommunen speiler dette med stor aktivitet og høy andel sysselsatte innen finansiering og forsikring, teknisk -, forretningsmessig - og personlig tjenesteyting. Hamar preges av et høyt aktivitetsnivå med en sterk fremvekst i rådgivende ingeniørfirmaer og bygge- og anleggsvirksomheter i de senere årene.

Det er mange kulturnæringer som er sterkt representert i Hamar. I tillegg til kulturhuset med sitt allsidige tilbud, er Hamar hovedsete for regionale teatre, museer og festivaler som retter seg til publikum i alle aldre.

Varehandel er en viktig bransje for Hamar, med nesten 15 prosent av all sysselsetting i kommunen. Selv om sysselsettingen innen bransjen er på samme nivå som landet, ser vi at handelsbyen Hamar, målt i omsetning pr. innbygger, ligger høyt over landsgjennomsnittet. Dette viser at Hamar er sentrum for handel i regionen.

Hamar er kommunikasjonsknutepunkt, administrasjonssenter og har et bredt kompetansemiljø. Dette gjør Hamar til et av de viktigste knutepunktene for næringslivet i Innlandet.

2.3 Næringslivets forventninger til Hamar kommune

Næringslivet er opptatt av å ha forutsigbare rammer og like konkurransevilkår, både for virksomhetenes drift og i planprosesser. Det forventes at kommunen skal være imøtekommende i

⁴ Se Kommuneplan 2018-2030, Samfunnsdel med langsiktig arealstrategi

all sin kontakt med både innbyggere og med næringslivet. Næringslivet ønsker at kommunen skal være tydelig, tørre å ta tøffe valg, være spisset i sine satsinger og tro mot sine konsepter.

Foto:

Komité for plan, miljø og næring har i perioden v ert i kontakt med mange næringsaktører og et eget frokostmøte ble arrangert med over 80 deltakere. Temaet for frokostm tet var bl.a. hvilke forventninger næringslivet har til kommunen, hvordan samarbeide best mulig mellom private og offentlige aktører, hvordan kommunen kan tilrettelegge og hvilke erfaringer næringslivet selv har med det å drive næring i Hamar.

3 Mål

Hamar kommune skal framstå som en imøtekommende ja-kommune. Kommunens verdigrunnlag, med verdiene åpen, modig, helhetlig og pålitelig, står fast i holdning og atferd. Å være en «ja-kommune» handler ikke om å si ja til alt – det dreier seg om å ta folk på alvor, se deres behov og være opptatt av å finne gode løsninger. Hamar kommune skal være lett å være i kontakt med, og oppleves som medspillere i næringsutviklingen. Næringsplanen skal peke retning og skal være forutsigbar.

Med utgangspunkt i det virkelighetsbildet Hamar og regionen står i, og de utfordringer som er beskrevet ovenfor, har vi definert følgende mål for perioden. For å nå målene, skal det utarbeides årlige handlingsplaner for hhv. kommunen og HrU.

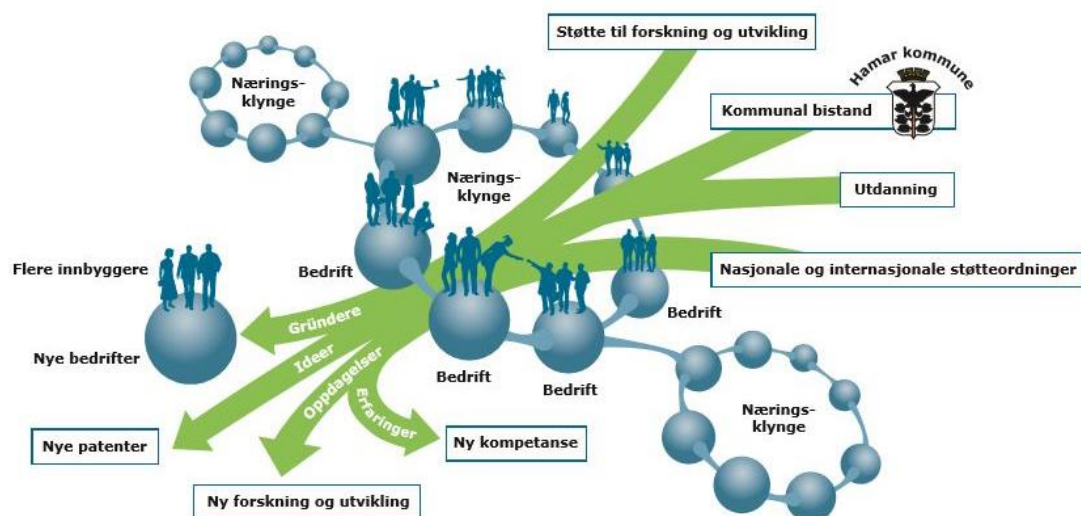
3.1 I 2025 er Hamar den byen i Innlandet med høyest sysselsettingsvekst. Dette skjer gjennom tilrettelegging for både vekst og nyetableringer i privat sektor og for etablering av statlige og regionale virksomheter.

Eksempler på hvordan dette skal skje, er blant annet gjennom både å styrke førstelinjetjenesten for nyetableringer, samt å gjøre det kjent hvordan man kommer i kontakt med de rette instansene. Det krever tydelige planer og god kommunikasjon.

Når det gjelder vekst og utvikling, skjer mye på bakgrunn av markedets etterspørsel og gjennom et tett samarbeid i næringslivet. Kommunens rolle er å være en pådriver og tilrettelegger for dette, i tillegg til å synliggjøre Hamars attraktivitet og gjøre Hamar enda bedre kjent som en by det er attraktivt å drive næring i.

For å sikre høy sysselsettingsvekst fremover er det viktig at både offentlig og privat sektor evner å utnytte potensialet i hele befolkningen. Det er viktig at alle som kan og ønsker får bidra med sin arbeidskraft og kompetanse. Vi vet bl.a. at mange innvandrere står utenfor arbeidslivet samtidig som bedrifter sliter med å rekruttere arbeidskraft. Hamar kommune skal derfor bidra til å utvikle effektive verktøy som sikrer sysselsetting og integrering av kommunens innvandrere.

3.2 I 2025 er Hamar anerkjent for stor innovasjonsaktivitet med godt samarbeid mellom næringslivet, kommunen og forsknings- og utdanningsinstitusjoner.

Hamar er allerede ansett som dyktige på å tilrettelegge for klyngesamarbeid og skal gjennom en forsterket satsning på de eksisterende klyngene innenfor bioøkonomi, spill og VR vise hvordan andre næringer også kan dra nytte av å jobbe tettere - i hele verdikjeden.

Et eksempel på det er å tenke innovasjon og utvikling fra fjøs og åker - via utdanning, laboratorier og forskning - til forbrukere og marked.

Et suksesskriterium er et tettere samarbeid mellom alle aktørene i en næringskjede, herunder et godt samarbeid med forsknings- og utdanningsinstitusjonene. Det kan igjen bety at vi får et utdanningstilbud som i større grad speiler næringslivets behov, og ikke minst at vi fremmer innovasjonskultur hos barn og unge gjennom et tett samarbeid med skolene.

Kommunen må ta en aktiv rolle for å fremme samarbeid mellom utdannings-, forsknings- og innovasjonsmiljøer og eksisterende næringsliv. Det er viktig å fremheve de bransjene vi allerede er sterke på innenfor både bioteknologi, spill, finans og andre. For å sikre synlighet og attraktivitet med tanke på rekruttering og kompetanseheving, kan kommunes rolle blant annet være å tilrettelegge for fagkonferanser og tilsvarende tiltak. Det skal oppleves som nyttig å komme til Hamar for kompetansepåfyll, både fordi vi har infrastruktur som er tilrettelagt for det, men aller viktigst fordi vi har bred kompetanse å by på selv.

3.3 I 2025 har Hamar kommune et sterkt sentrum med et rikt mangfold av kompetansebedrifter, handelsvirksomhet og urbane tilbud. Mat, drikke og kultur står sentralt i bybildet.

For å lykkes med å skape et mangfoldig og innholdsrikt sentrum, er vi avhengige av å tenke nytt. Det betyr at vi må se på hvordan vi kan fortette sentrumskjernen og tilrettelegge for bolig, næring, utdanning, handel og kulturtilbud. Dette skal skje i tett samarbeid med innbyggere, gårdeiere og handelsdrivende, slik at vi får ivaretatt det beste, og samtidig får jobbet frem løsninger for fremtiden som er bærekraftige og attraktive. Kommunen kan stimulere til samordning og koordinering mellom gårdeiere. Dette vil også bli jobbet med i en egen sentrumsplan.

Et mangfoldig arbeidsliv bidrar til god integrering. Møter mellom folk med kompetanse fra ulike bakgrunner kan utvikle tanker og ideer til nye, innovative løsninger. Mange innvandrere har kompetanse fra andre land som gir store muligheter for nye og eksisterende virksomheter. Et felles språk er ofte nøkkelen til godt samarbeid, og norskopplæring med tett oppfølging er viktig for at integreringen i arbeidslivet skal fungere. Her kan bl.a. introduksjonsprogrammet brukes mer aktivt med lokale tilpasninger. Hamar kommune ser verdien i å benytte seg av arbeidskraften til nye bosatte i kommunen samtidig som det sikrer språkopplæring og arbeidstrening for innvandrere.

3.4 I 2025 er Hamar kommunes virksomheter kjennetegnet av å være ledende i Innlandet som kompetente og attraktive samarbeidspartnere.

For å styrke næringslivssatsingen, og bli tydeligere, spissere og bedre, forplikter kommunen seg til:

- å ha et nært og aktivt regionalt nærings samarbeid med omkringliggende kommuner, eiendomsutviklere og næringslivet selv.
- å opptre konsekvent og forutsigbart ovenfor næringslivsaktørene.
- å ha tid og kompetanse til å møte folk med service og veiledning.
- å bruke innkjøpsmakten i enda større grad enn i dag ved å legge miljøhensyn til grunn, og samtidig påse at lokalt næringsliv ikke diskvalifiseres. Hamar kommune vil følge opp statlige føringer med at det offentlige gjennom sine innkjøp skal bidra til å bekjempe arbeidslivskriminalitet.
- å gi god personlig service og ha selvbetjeningsløsninger i sin oppfølging av næringslivet og innbyggere.
- å sette krav til saksbehandlingstid og innføre måling av tidsbruken ved alle kommunale instanser som behandler søknader.

4 Handlingsplan for 2018

Strategisk næringsplan for Hamar strekker seg fram til 2025. Målene i planen vil bli fulgt opp i de årlige budsjettprosessene (handlings- og økonomiplanen). I inneværende år fokuseres det på følgende:

1. Hamar skal være en mer tilgjengelig kommune for å yte god service og tilrettelegging for innbyggere og næringsliv. *(ref. mål 3.4)*
2. Hamar kommune skal sikre bred forankring i nærings saker kommunen engasjerer seg i. Kommunen skal fange opp og gi støtte til næringsseksjonspansjoner og nyetablerere. *(ref. mål 3.4)*
3. Hamar kommune skal etablere et tettere samarbeid med høgskolen. Et formelt samarbeid på høyest mulig nivå skal etableres innen utgangen av 2018. *(ref. mål 3.2)*
4. Hamar kommune ønsker en tydeligere synkronisering av utdanning og næringslivets kompetansebehov i regionen. Hamar kommune skal legge til rette for å skape arenaer der næringslivet, utdanningssektoren og det offentlige møtes. *(ref. mål 3.2)*
5. Kommunen som organisasjon og HrU som utøvende aktør skal ta på seg ansvar for å skape arenaer som forsterker næringsutvikling og eksisterende klyngesamarbeid og som også kan legge grunnlaget for nye. *(ref. mål 3.2)*
6. Gründerhus etableres i Hamar i 2018. Ambisjonen er at huset skal bli et tiltrekningspunkt, et sted nye gründere og etablert næringsliv ønsker å være og som bidrar til at flere ønsker å etablere seg i vår region.
7. Hamar kommune skal i hele planperioden søke å utvikle og fremskaffe arealer som står klare til etablering når noen henvender seg. Kommunen skal ha oversikt over næringsarealer, private og kommunale, som er regulert til næringsformål. *(ref. mål 3.1 og 3.3)*. Hamar kommune ønsker å ha tilstrekkelig med arealer til B- og C-næringer utenfor bykjernen og konsentrere A-næringene i bykjernen.
8. Hamar kommune skal aktivt søke strategisk viktige eksternfinansierte prosjekter, gjerne i samarbeid med andre aktører. *(ref. mål 3.4)*
9. Hamar kommune skal gå foran i å ta i bruk ny teknologi i samarbeid med aktuelle aktører i næringslivet. *(ref. mål 3.4)*
10. Hamar kommune skal se på muligheten for å etablere en satsing på sosialt entreprenørskap⁵, evt. i samarbeid med næringslivet. *(ref. mål 3.3)*

⁵ Sosialt entreprenørskap er en form for ledelse som bygger på sosiale fremfor utelukkende tradisjonelle bedrifts- eller samfunnsøkonomiske prinsipper. Sosiale entreprenører finnes både i privat, offentlig og frivillig sektor.

5 Vedlegg

Organisering av næringsarbeidet.

Innledning

Tilrettelegging, støtte og oppfølging for å sikre økt vekst og næringsutvikling er i Norge organisert gjennom ulike tilrettelegging på kommunalt, fylkeskommunalt og nasjonalt nivå. Bortsett fra forvaltningsansvar for landbruksvirkemidler, er ikke tilrettelegging for næringsutvikling en lovpålagt oppgave for kommunene i Norge. Hamar kommune har derimot sett tilrettelegging for næringslivets vekst gjennom en strategi med fokus på befolkningsdrevet næringsutvikling som svært viktig for samfunnsutvikling.

Kommunalt nivå

I Hamarregionen har kommunene Hamar, Løten og Stange inngått et interkommunalt samarbeid på næringsutvikling gjennom etableringen av Hamarregionen Utvikling (HrU) som felles næringsutviklingsorganisasjon og næringsetat. De samme kommunene har organisert landbruksarbeidet gjennom Hedmarken Landbrukskontor. I tillegg har alle de fire kommunene (de tre nevnte og Ringsaker) i Hamarregionen samlet seg om Hamarregionen Reiseliv (HaRR) som et felles markedsføringsorgan for reiselivsinteressene i regionen.

Hamarregionen Utvikling (HrU) – Kommunens næringservice

→ <http://www.hamarregionen.net/>

Kommunenes operative arbeid rundt iverksetting og koordinering av tiltak innen næringsutvikling er lagt til HrU. Dette er et vertskommunesamarbeid innen næringsutvikling med Hamar kommune som vertskommune i samarbeid med Løten og Stange kommune. Formålet til HrU er å stimulere til nyskaping, entreprenørskap og generell næringsutvikling. I tillegg er et viktig mål å profilere regionen som et attraktivt sted å bo og arbeide og å stimulere til befolkningsvekst. HrU har fått revidert mandat og skal fra 2018 få ansvaret for den regionale samfunnsutviklingsrollen innen næringsutvikling, reiseliv, profilering og lobby. HrU har også fått koordineringsvaret og er bindeleddet mellom kommunene og HaRR.

HrU har ansvar for gjennomføring av vesentlige deler av de respektive kommuners næringsplaner på bakgrunn av fastsatte økonomiske rammer i samarbeid med kommunenes ledelse. Det er også et verktøy for Regionrådet for Hamarregionen og regionale myndigheter i forhold til å gjennomføre tiltak som skal sikre vekst og utvikling i Hamarregionen. HrU har sine kontorer i Hamar sentrum, men jobber tett med næringslivet, samarbeidspartene og kommunene Løten og Stange. En viktig del av HrUs rolle er å være koblingsboks og samarbeide med ulike miljøer som Osloregionen, Gjøvik- og Elverumsregionen.

HrU er sekretariat for næringsforeningen Hamarregionen Næringsforum med ca. 230 medlemsbedrifter i Hamarregionen. Formål er å være fremme regional utvikling og næringslivets interesser.

Hamar-regionen Reiseliv

→ <http://www.visit-hedmark.no/hamarregionen/>

Hamar-regionen Reiseliv (HaRR) er en forening med mandat å markedsføre reiselivsinteressene i Hamarregionen (Hamar, Løten, Stange og Ringsaker). Gjennom dette skal de bidra til å øke trafikken til området og stimulere og styrke den samlede reiselivsnæringens samarbeid, lønnsomhet og konkurransevne. HaRR drifter regionens turistkontor og har sin administrasjon der. Turistkontoret er lokalisert midt i Hamar sentrum.

Hedmarken Landbrukskontor (HLK)

→ https://www.stange.kommune.no/stange/www/site/yrke_og_naering/landbruk/

Når det gjelder landbruket har kommunene ansvaret for utvikling lokalt, innenfor rammene av den nasjonale landbruks- og matpolitikken. Hedmarken Landbrukskontors oppgaver er:

- Bidra til at landbruket blir en integrert del av nærings- og samfunnsutviklingsarbeidet lokalt.
- Være igangsetter og tilrettelegger for landbruksbasert næringsutvikling, herunder jordbruk, skogbruk, økologisk landbruk og bygdenæringer.
- Være førstelinje for næringsutvikling knyttet til investeringer i tradisjonelt landbruk og bygdenæringer (småskala matproduksjon, grønt reiseliv, bioenergi, Inn på tunet og annen landbruksbasert tjenesteproduksjon).

Hedmarken Landbrukskontor gir råd til brukere med interesse for næringsutvikling. Dette gjør de blant annet i form av nettverksbygging og iverksetting av næringsutviklingsprosjekter. Hedmarken Landbrukskontor er et vertskommunesamarbeid med Stange kommune som vertskommune og lokalisert til landbrukssenteret på Blæstad.

Statlig og fylkeskommunalt nivå

Innovasjon Norge (IN)

→ <http://www.innovasjon norge.no/no/kontorer-i-norge/hedmark/>

IN bidrar til nyskaping i næringslivet, utvikling i distriktene og utvikling av konkurransedyktige norske bedrifter. Gjennom å yte bistand i form av finansiering og ekspertise innen innovasjon, internasjonalisering og profilering, skal IN bidra til å skape lønnsomme bedrifter av regionale og lokale ressurser og fortrinn.

IN tilbyr etablerertilskudd og jakter spesielt på personer og forretningsideer som er nyskapende og har potensial for god lønnsomhet i et internasjonalt marked. Innovasjon Norges fylkeskontor har sin administrasjon på Hamar. IN er også fylkeskommunens forvalter av bedriftsrettede midler.

Kunnskapsparken Hedmark

→ <http://www.hkp.no/>

Hedmark Kunnskapspark (HKP) er et kompetansemiljø som arbeider for å fremme kunnskapsbasert næringsutvikling i Hedmark. Kunnskapsparken jobber aktivt med nettverksbygging og rådgivning til vekstbedrifter. HKP driver en inkubasjonstjeneste hvor utvalgte bedrifter får ekstra oppfølging i to år. Her legges det vekt på hjelp til forretningsutvikling og finansiering. HKP har bioteknologi, ikt og spill, mat og opplevelser som strategiske satsingsområder, men ønsker alle som har ambisjoner velkommen. Det arbeides også med regional utvikling gjennom omstillingsprogrammet K+ (et vekstprogram for næringsutvikling i Kongsvinger, drevet av KPH). Bioteknologiklyngen Heidner er knyttet til HKP, og Hamar Game Collective har sin opprinnelse her. Kunnskapsparken Hedmark har sine lokaler i Biohuset på Hamar.

Hedmark fylkeskommune

→ <https://www.hedmark.org/Om-fylkeskommunen/Naeringsutvikling/Soeke-tilskudd-i-Hedmark>

Fylkeskommunene har en sentral rolle som pådriver og initiativtaker for å møte regionale utfordringer. Størsteparten av Kommunal- og moderniseringsdepartementets midler til distrikts- og regionalpolitikk går derfor gjennom fylkeskommunene. Målet er å opprettholde hovedtrekkene i bosettingsmønsteret, videreutvikle det mangfoldet som ligger i dette, og å fremme en balansert utvikling mellom by og land.

Hedmark fylkeskommune disponerer følgende midler til næringsutvikling og innovasjon:

- a) Regionale utviklingsmidler fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet.
- b) Midler til likestilling, kompetanse og rekruttering i landbruket, fra Landbruks- og matdepartementet.
- c) Midler til næringsutvikling avsatt i eget budsjett.

Norges forskningsråd

→ <https://www.forskningsradet.no/>

Forskningsrådet er et nasjonalt forskningsstrategisk og forskningsfinansierende organ. Det er den viktigste forskningspolitiske rådgiveren for Regjeringen, departementene og andre sentrale institusjoner og miljø med tilknytning til forskning og utvikling (FoU). Gjennom målrettede finansieringsordninger skal Forskningsrådet medvirke til å sette i verk nasjonale forskningspolitiske vedtak. Forskningsrådet finansierer forskning i privat og offentlig sektor og universitets- og høyskolesektoren i hele landet gjennom en rekke programmer og ordninger. Forskningsrådets klynge- og senterordninger finansierer også flere bedriftsklynger og sentere i Innlandet, bl.a. biotek-klyngen Arena Heidner og industriklyngen NCE Raufoss. Mange bedrifter og forskningsinstitusjoner i Innlandet gjennomfører prosjekter med støtte fra Forskningsrådet, selv om Innlandet generelt scorer lavt på forskningsinnsats. Noen av Rådets ordninger som er mest brukt i Innlandet er industriprogrammet BIA, Doktorgrad i Bedriften (Nærings-PhD), bioøkonomiprogrammet Bionær og skattefradragordningen SkatteFUNN. Regionansvarlig for Forskningsrådet i Innlandet har kontor på Hamar og Lillehammer.

Virkemidler for regional FoU og innovasjon (VRI): VRI er Forskningsrådets særlige satsing på innovasjon gjennom samhandling i regionene. VRI skal utvikle kunnskap om og evne til samhandlings- og innovasjonsprosesser i regionene og fremme forskningsbasert innovasjon i norsk nærings- og arbeidsliv. VRI Innlandet finansieres og gjennomføres i samarbeid med fylkeskommunene i Hedmark og Oppland. VRI Innlandet er inne i sin tredje og siste periode med varighet fra 2013 til 2017. Programmet VRI er videreført i FORREGION – Forskningsbasert innovasjon i regionene. FORREGION skal bidra til å øke verdiskaping, konkurransekraft og omstillingsevne i næringslivet, og det er hver regions unike muligheter og utfordringer som ligger til grunn. Målsettingen i FORREGION er at flere bedrifter skal bruke forskning i sitt innovasjonsarbeid, flere fagmiljøer i FoU-institusjonene blir relevante samarbeidspartnere for næringslivet og å styrke sammenhengen mellom regional og nasjonal innsats for forskningsbasert innovasjon.

Regionalt forskningsfond Innlandet (RFF Innlandet): Regionale forskningsfond (RFF) jobber for å mobilisere til økt forskningsinnsats og bidra til økt forskningskvalitet. Utvikling av nye produkter og tjenester som løser samfunnsutfordringer vil legge til rette for verdiskaping i både offentlig sektor og i næringslivet. RFF Innlandet mobiliserer til og finansierer forskning i Hedmark og Oppland. RFF forvalter tilskudd tildelt fra Kunnskapsdepartementet. RFF skal støtte opp under regionens prioriterte innsatsområder. Dette ivaretas gjennom bestillerbrev og FoU-strategi fra fylkeskommunene og forvaltning i regionalt fondsstyre. RFF er en viktig finansieringskilde for forskning i næringslivet i Hedmark og Oppland. RFF Innlandet finansierer også prosjekter i offentlige virksomheter og i forskningsinstitusjoner.

Fylkesmannen

→ <https://www.fylkesmannen.no/Hedmark/Landbruk-og-mat/Tilskudd-innen-jordbruk-og-skogbruk/>

Fylkesmannen forvalter tilskudd til næringsutvikling innen landbrukssektoren, bygdeutviklingsmidler (BU-midler) for utredning og tilrettelegging. Fylkesmannens landbruksavdeling er et kompetansesenter for kommunen og landbruksnæringsen. De har oppgaver innen næringsutvikling, miljø- og ressursforvaltning. Oppgavene er rettet mot bygdene og landbruket innen lov- og tilskuddsforvaltning og næringsutvikling. Avdelingen har i oppgave å motivere, igangsette og støtte opp om regionale satsinger og utviklingstiltak, blant annet knyttet til programmer innen økologisk matproduksjon, inn på tunet, grønn varme i landbruket, mat i Hedmark og landbruksbasert reiseliv.

Fylkesmannens landbruksavdeling har en viktig rolle som samarbeidspartner for det kommunale landbrukskontoret for å tilby en best mulig tjeneste. De forvalter også økonomiske støttemuligheter av betydning for landbruket, som produksjonstilskudd, avløsertilskudd og regionale miljøtilskudd. Innen skogbruk er tilskudd til nærings- og miljøtiltak i skogbruket den største tilskuddsordningen.

